

гресу в досягненні Цілей розвитку тисячоліття в Україні» (Acceleration of MDGs progress in Ukraine) Програми Розвитку ООН в Україні. Київ, 2012. 17 с. URL: http://www.undp.org.ua/files/ua_59817AMDGP_strategic_planning_ukr.pdf.

7. Бойко Р.В. Формування підходів до планування спроможностей військ (сил) з урахуванням їх ресурсного забезпечення / Р.В. Бойко, М.П. Бутенко, В.М. Гудим. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського*. 2017. № 3. С. 50–56.

8. Про затвердження Порядку проведення оборонного огляду Міністерством оборони : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2018 № 941. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/941-2018-%D0%BF> (дата звернення: 05.12.2019).

9. Рекомендації з оборонного планування на основі спроможностей Міністерства оборони України та Збройних Сил України URL: http://www.mil.gov.ua/content/other/Recommendationson_CBP_120617.pdf (дата звернення: 05.12.2019).

10. Єдиний перелік (каталог) спроможностей Міністерства оборони України та Збройних Сил України. Затверджено Міністром оборони України від 28.11.2017 р. Київ : МОУ, 2017. 356 с.

11. Capability Based Planning for the Department of National Defence and the Canadian Forces. Department of National Defence, 2002. P. 24–27.

12. Денсжкін М.М., Наливайко А.Д., Поляев А.І. Особливості оборонного планування у державах-членах НАТО на основі спроможностей. *Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗСУ*. 2017. № 3 (77). С. 34–38.

УДК 342.9.083.4:[351.74:004](477)

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2019.6.42>

ТКАЧ Т.В.

ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕПАРТАМЕНТУ КІБЕРПОЛІЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У статті розглядаються актуальні питання правових гарантій діяльності міжрегіонального органу державної влади – Департаменту кіберполіції Національної поліції України. Встановлено, що правові гарантії діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України є одним із важливих складників її адміністративно-правового статусу, що визначає його сутність. Визначено, що юридичні гарантії діяльності кіберполіції Національної поліції України включають: 1) юридичні гарантії професійної діяльності управління кіберполіції; 2) правові гарантії діяльності Департаменту кіберполіції; 3) матеріально-технічні гарантії діяльності відділу кіберполіції; 4) соціально-економічні гарантії діяльності Департаменту кіберполіції. Виявлено, що правові гарантії діяльності управління кіберполіції займають особливе місце в механізмі його адміністративно-правового статусу, оскільки вони покликані забезпечити режим найбільшої допомоги у здійсненні відповідного суб'єктивного характеру прав і виступають як реальний важіль, що дозволяє забезпечити реалізацію встановленої законом правової поведінки. У статті автор наголошує, що не менш важливою юридичною гарантією є право працівників Департаменту кіберполіції на використання вогнепальної зброї, спеціальних засобів та фізичного впливу. Зокрема, чинний Кримінальний кодекс України містить низку статей, які криміналізують протиправні дії щодо працівника поліції. Автор під поняттям «юридичні гарантії діяльності» розуміє правові гарантії професійної діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України, а також їх охорону, захист та відновлення у разі порушення. Зроблено висновок,

що юридичним гарантіям притаманні важливі ознаки, оскільки вони відображають специфічні властивості, за якими можна відокремити юридичні гарантії від інших видів гарантії. Встановлено, що юридичні гарантії в поєднанні з притаманними їм ознаками є більш ефективними та забезпечують реалізацію та захист прав, інакше їх реальна реалізація може бути поставлена під сумнів. Тому пошук оптимальних шляхів забезпечення функціонування правових гарантії потребує подальших наукових досліджень в адміністративному праві.

Ключові слова: *департамент, кіберполіція, Національна поліція України, адміністративно-правовий статус, юридичні гарантії, Україна.*

The article deals with topical issues of legal guarantees of activity of the inter-regional body of state power – Department of Cyber Police of the National Police of Ukraine. It is found, that the legal guarantees of the activity of the Cyber Police Department of the National Police of Ukraine are one of the important components of its administrative and legal status, which determines its essence. It is determined that the legal guarantees of the activity of the Cyber Police Department of the National Police of Ukraine include the following: 1) legal guarantees of professional activity of the Cyber Police Department; 2) legal guarantees of the Department of Cyber Policies; 3) material and technical guarantees of the activity of the Cyber Police Department; 4) socio-economic guarantees for the activities of the Cyber Police Department. It has been found out that the legal guarantees of the activity of the Cyber Police Department occupy a special place in the mechanism of its administrative and legal status, since they are intended to provide the regime of the greatest assistance in the exercise of the respective subjective rights and act as a real lever, which allows to ensure the implementation of the statutory legal behavior. In the article the author emphasizes that no less important legal guarantee is the right of employees of the Department of Cyber Police to use firearms, special means and physical influence. In particular, the current Criminal Code of Ukraine contains a number of articles that criminalize unlawful acts against a police officer. The author defines the concept of “legal guarantees of activity” as a legal guarantees of professional activity of the Cyber Police Department of the National Police of Ukraine employees and their protection and recovery in the event of a breach. It is concluded that legal guarantees are inherent in the features that are important, because they reflect the specific properties by which it is possible to separate legal guarantees from other types of guarantees. It is established that legal guarantees, combined with their inherent features, are more effective and provide the realization and protection of rights, otherwise their actual realization can be called into question. Therefore, the search for optimal ways to ensure the functioning of legal guarantees requires further scientific research in administrative law.

Key words: *department, cyber police, National Police of Ukraine, legal status, legal safeguards, Ukraine.*

Вступ. У сучасних умовах оновлення чинного поліцейського законодавства велика увага з боку громадськості приділяється безпосередньо самому працівникові як поліції загалом, так і Департаменту кіберполіції Національної поліції України зокрема. Суспільство, як вказує І.І. Сенчук, менше цікавить присутність поліцейських, більше уваги приділяється безпосередньо особі поліцейського, рівню його професійної підготовки та компетентності, освіти, його фізичній формі та здатності адекватно реагувати на виклики, які постають під час виконання службових обов'язків [1, с. 88]. У зв'язку з цим діяльність поліцейських в Україні повинна відповідати викликам сьогодення та бути адаптованою до сучасного стану розвитку правовідносин.

Особливу роль у цьому контексті відіграє система юридичних гарантії діяльності державного органу та його посадових (службових) осіб, що виступає своєрідним засобом забезпечення законності професійної діяльності посадових (службових) осіб та забезпечення їх трудових, соціально-економічних та інших прав та інтересів. В.А. Троян наголошує, що забезпечення гарантії професійної діяльності органів та підрозділів Національної поліції України є важливим елементом правового порядку держави загалом. Розгляд зазначених питань сьогодні набуває важливого значення в умовах побудови демократичної, правової держави, адже закріплення гарантії у законодавстві України сприятиме реалізації основоположних прав і свобод людини і громадя-

нина [2, с. 176]. Гарантії посіли особливе місце в механізмі реалізації прав і свобод людини та громадянина, оскільки покликані забезпечити режим найбільшого сприяння під час здійснення відповідних суб'єктивних прав індивідів і виступають як реальний важіль, що дозволяє за потреби забезпечити здійснення нормативно закріпленої юридичної можливості [3, с. 121]. В.В. Чумак вказує, що успішний зарубіжний досвід протидії корупції в органах внутрішніх справ характеризується побудовою нової системи юридичних гарантій діяльності поліції, яка відіграє важливу роль у формуванні демократичної поліцейської служби та налагодженні принципово нових відносин із суспільством [4, с. 150].

Відповідно, визначення юридичних гарантій діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України має важливе теоретико-правове значення для успішної та ефективної діяльності як кожного окремого працівника, так і загалом новоствореного міжрегіонального органу державної влади.

Постановка завдання. Мета статті – визначити сутність та значення юридичних гарантій діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України як одного із елементів його адміністративно-правового статусу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науково-теоретичне підґрунтя дослідження юридичних гарантій діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України склали праці таких провідних науковців та вчених з адміністративного права та поліцієстики, як О.М. Бандурка, Б.М. Бевзенко, О.І. Безпалова, Ю.П. Битяк, С.М. Бортник, С.М. Гусаров, О.П. Ківалов, А.М. Ключко, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, Л.В. Могілевський, О.П. Рябченко, В.В. Сокурєнко, В.А. Троян, В.В. Чумак, Д.В. Швець та інші. Проте вказані вчені розглядали здебільшого актуальні питання визначення юридичних гарантій Національної поліції України загалом, що не повною мірою дозволяє розкрити сутність діяльності такого органу поліції, як Департамент кіберполіції Національної поліції України.

Результати дослідження. Визначаючи юридичні гарантії діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України, слід розпочати дослідження із визначення загального поняття гарантій. Довідкова література надає такі визначення поняття «гарантії»: 1) порука в чомусь, забезпечення чого-небудь; 2) умови, що забезпечують успіх чого-небудь [5, с. 29]. Юридичний словник визначає поняття «гарантії» у спеціальному правовому значенні, де останні – це один із способів забезпечення зобов'язань у відносинах між сторонами [6, с. 59].

На думку дослідника І.Л. Бородіна, зміст юридичних гарантій становлять правові та організаційно-правові засоби і способи, за допомогою яких забезпечуються реалізація та всебічна охорона прав суб'єктів правовідносин [7, с. 34]. В.В. Чумак зазначає, що важливим складником організаційно-правових засад державного органу є система юридичних гарантій його діяльності, що визначаються з урахуванням європейських стандартів та успішного зарубіжного досвіду [8, с. 60].

Досліджуючи питання юридичних гарантій людини і громадянина, Л.Л. Богачова зазначає, що в європейському праві під гарантіями прав і свобод людини (у вузькому, юридичному сенсі) розуміють засоби захисту прав від порушень, процедури поновлення порушених прав і порядок відшкодування завданої шкоди [9, с. 58]. Своєю чергою А.С. Мордовець зазначає, що гарантії являють собою складне соціально-політичне та юридичне явище, для розуміння сутності якого потрібно враховувати такі його аспекти:

- пізнавальний – дозволяє розкрити предметні теоретичні знання про об'єкт їх впливу, отримати практичні знання про соціальну та правову політику держави;
- ідеологічний – використовується політичною владою як засіб пропаганди демократичних ідей всередині країни та за її межами;
- практичний – визначається як інструментарій юриспруденції, передумова задоволення соціальних благ особи. Звідси, вказує автор, слідує, що гарантії – це система соціально-економічних, політичних, юридичних, організаційних передумов, умов, засобів і способів, що створюють можливості особистості для здійснення своїх прав, свобод, інтересів [10, с. 275].

У своєму дисертаційному дослідженні, що присвячене аналізу адміністративно-правового статусу регіональних управлінь Державної фіскальної служби України, В.А. Грушевський вказує, що така категорія, як «юридичні гарантії», є досить спірною для фіскального апарату. Для того щоб сформулювати юридичні гарантії діяльності територіальних органів ДФС України, варто дослідити чималу кількість «дотичних» нормативно-правових актів, оскільки ні Положення про Державну фіскальну службу України, ні інші типові положення про територіальні підрозділи ДФС України не містять їх чіткого переліку [11, с. 133–134].

З аналізу викладеного випливає той факт, що одноставного розуміння щодо визначення сутності юридичних гарантій серед науковців немає. Загалом наукові здобутки щодо цього питання, на наш погляд, доцільно буде поділити на дві групи (щодо визначення категорії «юридичні гарантії»):

1) юридичні гарантії – це уся сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, що сприяють реалізації основоположних прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина (широке розуміння);

2) юридичні гарантії – це сукупність засобів, за допомогою яких реалізується юридично значуща діяльність і здійснюється захист прав, свобод і законних інтересів не лише громадян, але й державних службовців (вужке розуміння).

Визначаючи юридичні гарантії діяльності митних органів України, В. Т. Комзюк правові гарантії діяльності митних органів України розглядає як умови, засоби, фактори, що є необхідними для забезпечення та реалізації громадянами прав, свобод та інтересів у сфері митних правовідносин, а також як умови і засоби, які є необхідними для забезпечення нормального функціонування митних органів та їх посадових осіб, що виражається в їх нормативному закріпленні та реальному здійсненні, забезпеченні як з боку вищих органів відносно нижчих, так і з боку держави [12, с. 71].

Зазначимо, що правові гарантії здебільшого поділяються на такі види: особистісні, політичні, економічні, ідеологічні та правові (юридичні). Своєю чергою К.П. Уржинський розглядає соціально-економічні, політичні, ідеологічні, організаційні та правові гарантії [13, с. 4]. О.В. Смирнов виділяє такі види гарантій: економічні, юридичні і соціальні [14, с. 163].

Враховуючи викладене, пропонуємо юридичні гарантії діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України класифікувати на такі групи: 1) юридичні гарантії професійної діяльності Департаменту кіберполіції; 2) правові гарантії діяльності Департаменту кіберполіції; 3) матеріально-технічні гарантії діяльності Департаменту кіберполіції; 4) соціально-економічні гарантії діяльності Департаменту кіберполіції.

Правову основу юридичних гарантій професійної діяльності Національної поліції взагалі та Департаменту кіберполіції зокрема становить ст. 62 Закону України «Про Національну поліцію» [15]. Відповідно до зазначеної статті закону поліцейські Департаменту кіберполіції Національної поліції України під час виконання покладених на них повноважень є представником держави. Законодавець визначив, що вимоги поліцейського є законними та обов'язковими для виконання фізичними та юридичними особами без винятку.

Працівник Департаменту кіберполіції під час виконання покладених на нього обов'язків підпорядковується винятково своєму безпосередньому керівникові. Зазначається, що ніхто окрім безпосереднього керівника (за винятком випадків, що визначені законом) не має права надавати будь-які письмові або усні вказівки, вимоги, доручення працівникові Департаменту кіберполіції Національної поліції України або іншим способом втручатися в його законну діяльність, у тому числі діяльність, що пов'язана зі здійсненням кримінального провадження. Законодавець встановив, що поліцейський Департаменту кіберполіції має право надавати пояснення з приводу справ та матеріалів, що перебувають у нього в провадженні, а також зобов'язаний надавати їх для ознайомлення у випадках та в порядку, що визначені законом.

Серед юридичних гарантій професійної діяльності Департаменту кіберполіції є такі: 1) ніхто не має права покласти на працівника Департаменту кіберполіції виконання обов'язків, що не передбачені чинним законодавством; 2) забороняється будь-яке втручання в діяльність працівника Департаменту кіберполіції та перешкоджання виконанню ним відповідних повноважень, а також невиконання законних вимог працівника Департаменту кіберполіції. Будь-які інші протиправні дії стосовно поліцейського Департаменту кіберполіції мають наслідком юридичну відповідальність відповідно до законодавства; 3) вчинення правопорушення відносно поліцейського Департаменту кіберполіції або його близьких родичів у зв'язку з його службовою діяльністю мають наслідком юридичну відповідальність відповідно до законодавства.

Також серед юридичних гарантій професійної діяльності поліцейських Департаменту кіберполіції Національної поліції України слід виокремити такі:

1) поліцейські Департаменту кіберполіції Національної поліції України забезпечуються належними умовами для виконання покладених на них службових прав та обов'язків;

2) поліцейські Департаменту кіберполіції Національної поліції України мають право отримувати в органах Національної поліції України інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, та матеріали, що необхідні для належного виконання покладених на них завдань у встановленому законом порядку;

3) поліцейські Департаменту кіберполіції Національної поліції України користуються повноваженнями, що визначені Законом України «Про Національну поліцію», незалежно від посади, яку вони обіймають, місцезнаходження та часу;

4) Департамент кіберполіції Національної поліції України своєчасно і в повному обсязі отримує грошове забезпечення та інші компенсаційні виплати відповідно до чинного законодавства України.

Правові гарантії діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України передбачають можливість утворювати професійні спілки. Зазначається, що обмеження прав професійних спілок поліцейських, порівняно з іншими професійними спілками, не допускається. Важливим складником правових гарантій діяльності Департаменту кіберполіції є визначення його адміністративно-правового статусу. Зокрема, Департамент є юридичною особою публічного права, має власну печатку та штампи, а міжрегіональні управління самостійно реалізують надані їм законом повноваження.

Не менш важливою правовою гарантією є право працівників Департаменту кіберполіції застосовувати вогнепальну зброю, спеціальні засоби та фізичний вплив. Так, зокрема, чинний Кримінальний Кодекс України містить низку статей, що передбачають кримінальну відповідальність за протиправні дії щодо працівника поліції: ст. 342 «Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцю, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб», ст. 343 «Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби», ст. 345 «Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу», ст. 348 «Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця» та інші [16].

Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає такі правові гарантії оперативних підрозділів Департаменту кіберполіції Національної поліції України, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність. На працівників, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, поширюються гарантії правового і соціального захисту, передбачені законами України. Працівникам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, надаються додаткові пільги в питаннях соціально-побутового та фінансового забезпечення в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. За наявності даних про загрозу життю, здоров'ю або майну працівника та його близьких родичів у зв'язку із здійсненням ним оперативно-розшукової діяльності в інтересах безпеки України або із виявленням тяжкого та особливо тяжкого злочину, або викриттям організованої злочинної групи оперативний підрозділ зобов'язаний вжити спеціальних заходів для забезпечення їх безпеки, таких як зміна даних про особу, зміна місця проживання, роботи і навчання, інших даних у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України [17].

До числа матеріально-технічних гарантій діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України належать: фінансування і матеріально-технічне забезпечення поліції здійснюються за рахунок коштів Державного бюджету України, а також інших джерел, не заборонених законом; майно поліції є державною власністю і належить їй на праві оперативного управління; органи поліції здійснюють володіння, користування та розпорядження майном у порядку, визначеному законом; правовий режим земельних ділянок, на яких розміщуються органи (заклади, установи) поліції, визначається законом. Також поліція для виконання покладених на неї завдань і повноважень може використовувати службові, у тому числі спеціалізовані, транспортні засоби. Виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад надають безоплатно органам і підрозділам поліції службові приміщення, обладнані меблями і засобами зв'язку, транспорт та інші матеріально-технічні засоби. Комунальні та приватні підприємства можуть виділяти органам та підрозділам поліції кошти, транспорт та інші матеріально-технічні засоби, необхідні для виконання повноважень поліції [15].

Соціальні гарантії діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України передбачають надання поліцейським, які виконували службові обов'язки у вихідні, святкові та неробочі дні, крім поліцейських, які працюють у змінному режимі, відповідного часу для відпочинку в порядку компенсації протягом двох наступних місяців [15]. Також до соціальних гарантій діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України належать: щорічні чергові оплачувані відпустки в порядку та тривалістю, визначених цим Законом, а також додаткові відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки, соціальні відпустки, відпустки без збереження заробітної плати (грошового забезпечення) та інші види відпусток відповідно до законодавства

про відпустки; грошове забезпечення поліцейських; медичне забезпечення поліцейських; житлове забезпечення поліцейських; одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського; пенсійне забезпечення поліцейських.

Висновки. Таким чином, юридичні гарантії діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України – це відображені у нормативно-правових актах сукупність умов, способів та засобів, за допомогою яких визначаються умови і порядок реалізації, здійснення прав і свобод працівників, а також їх охорона, захист та відновлення у разі порушення. Юридичним гарантіям притаманні ознаки, які мають важливе значення, адже вони відображають специфічні властивості, за допомогою яких можливо відокремити юридичні гарантії від інших видів гарантії. Юридичні гарантії в сукупності з притаманними їм ознаками ефективніше діють та забезпечують реалізацію й захист прав, в іншому випадку можна поставити під сумнів їх фактичну реалізацію. Тому пошук оптимальних шляхів забезпечення функціонування юридичних гарантії потребує подальшого наукового дослідження в адміністративному праві.

Список використаних джерел:

1. Сенчук І.І. Гарантії професійної діяльності поліцейських в сучасних умовах. *Форум права*. 2018. № 3. С. 88–95.
2. Троян В.А. Гарантії публічно-сервісної діяльності Національної поліції України. *Науковий Вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 5. Т. 2. С. 176–180.
3. Кузенко Л.В. Правове регулювання права громадян на інформацію в сфері державного управління : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2003. 173 с.
4. Чумак В.В. Досвід країн Балтії та Грузії щодо протидії корупції в органах внутрішніх справ та можливість його використання в Україні. *Право і безпека*. 2014. № 4 (55). С. 149–154.
5. Словник української мови: в 11 т. 1971. Т. 2. 550 с.
6. Энциклопедический словарь / под ред. В. Е. Крутских. Москва : Инфра-М, 1998. 368 с.
7. Бородин І.Л. Права та свободи громадян, їх класифікація, гарантії реалізації. *Право України*. 2001. № 12. С. 32–34.
8. Чумак В.В. Організаційно-правові засади діяльності КНАВ Латвії та ДБР України: порівняльний аналіз. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави : матеріали XI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Одеса, 25 берез. 2019 р.) / МВС України, Одеса : ОДУВС, 2018. С. 60–61.
9. Богачова Л.Л. Юридичні гарантії прав і свобод людини і громадянина в європейському та національному праві. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2011. Вип. 22. С. 56–70.
10. Теория государства и права : курс лекций / под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. Москва : Юристъ, 1997. 672 с.
11. Грушевський В.А. Адміністративно-правовий статус регіональних управлінь Державної фіскальної служби України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2016. 212 с.
12. Комзюк В.Т. Правові гарантії діяльності митних органів України. *Право і Безпека*. 2015. № 2. С. 70–74.
13. Уржинский К.П. Гарантии права на труд. Москва : Юрид. лит., 1984. 200 с.
14. Смирнов О.В. Природа и сущность права на труд. Москва : Юрид. лит., 1964. 186 с.
15. Про Національну поліцію : закон України від. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України.
16. Кримінальний Кодекс України : закон України від 05.04.2001 № 2341-III. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України.
17. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України.